

УДК 364.2, 330.3

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-7-8-320-321> -41-50

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНСТРУМЕНТІВ ПРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ¹

Варналій З. С., доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: vzs1955@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6479-6154

Микитюк О. П., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: mykytiuk@knu.ua
ORCID: 0000-0002-8657-7278

Онисенко Т. С., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: tetyanaonysenko@knu.ua
ORCID: 0000-0003-2176-4168

***Анотація.** У статті досліджено ефективність інструментів трансформації системи соціальної безпеки на підприємствах в умовах воєнного та повоєнного періодів. Метою дослідження є проведення комплексної оцінки ефективності інструментів, які використовуються при трансформації системи соціальної безпеки людини на підприємствах у воєнний та повоєнний періоди. Проаналізовано ключові аспекти соціальної безпеки, включаючи захист прав працівників, забезпечення належних умов праці, підтримку психологічного та фізичного здоров'я персоналу. Розглянуто економічні, організаційні, соціально-психологічні та правові чинники, що впливають на створення ефективної системи соціального захисту. За допомогою опитування визначено проблемні моменти у формуванні системи соціальної безпеки людини на підприємстві та очікування працівників. Запропоновано практичні рекомендації для підвищення ефективності соціальних програм і заходів, спрямованих на забезпечення стабільності та благополуччя працівників під час війни та повоєнного відновлення країни.*

***Ключові слова:** соціальна безпека людини, інструменти соціальної безпеки, безпекові механізми, ефективність соціальної безпеки.*

ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF TOOLS IN THE TRANSFORMATION OF THE HUMAN SOCIAL SECURITY SYSTEM IN ENTERPRISES DURING WARTIME AND POST-WAR PERIODS

Varnalii Zakharii, D. Hab., Professor, Professor of the Department of Finance, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
e-mail: vzs1955@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6479-6154

Mykytiuk Oksana, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Business Economics, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
e-mail: mykytiuk@knu.ua
ORCID: 0000-0002-8657-7278

Onysenko Tetiana, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Business Economics, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
e-mail: tetyanaonysenko@knu.ua
ORCID: 0000-0003-2176-4168

***Abstract.** The aim of this research is to comprehensively assess the effectiveness of tools used in transforming the social security system in enterprises during wartime and post-war periods. This involves analyzing existing social protection mechanisms, their adaptability to extreme conditions, and identifying best practices to ensure employee safety and well-being. The research aims to develop recommendations to enhance the efficiency of social programs and measures in enterprises, minimizing the negative*

1 - Статтю підготовлено в межах виконання проєкту НФД України «Нові геостратегічні загрози соціальній безпеці людини в умовах гібридної війни та шляхи їх запобігання» № 2021.01/0239.

impacts of war on employees and facilitating the rapid restoration of their social stability in the post-war period. To achieve the research objectives, both quantitative and qualitative methods were employed. Quantitative methods included surveys and questionnaires among enterprise employees regarding their experiences and attitudes towards existing social protection tools. Statistical data analysis helped identify key trends and issues. Qualitative methods involved in-depth interviews with employees from various industries, social security experts, and workers directly affected by military actions. The research also included analyzing documents such as internal enterprise policies and state regulations governing social protection. The research results indicate that the effectiveness of the social security system in enterprises depends on integrating economic, organizational, socio-psychological, and legal factors. Enterprises actively implementing comprehensive employee support programs showed higher levels of job satisfaction and productivity. The effectiveness of social programs is enhanced through financial stability, clear safety procedures, access to medical services, and psychological support. The practical significance of the research results lies in their potential use for developing and implementing effective social protection programs in Ukrainian enterprises. Implementing the proposed measures will contribute not only to protecting employee rights and interests but also to the overall improvement of the economic situation in the country during the post-war recovery period.

Key words: human social security, social security tools, security mechanisms, social security effectiveness.

JEL Classification: G30, H56, P43

Постановка проблеми. В умовах війни соціальна безпека працівників є критично важливою для забезпечення стабільної роботи підприємств і підтримання економічної стійкості країни. Зміни, викликані війною, вимагають адаптації наявних систем соціального захисту до нових реалій, що включає забезпечення безпеки працівників на робочих місцях, надання психологічної підтримки, а також створення нових механізмів допомоги постраждалим.

У повоєнний період ця тема залишається не менш актуальною, оскільки буде необхідно відновлювати зруйновану інфраструктуру та повертати працівників до мирного життя. Ефективність інструментів соціальної безпеки впливатиме на швидкість та якість цього процесу, сприяючи стабілізації соціально-економічної ситуації у країні. Дослідження цієї теми дозволить визначити найефективніші методи та підходи, які можна впровадити для підвищення рівня соціального захисту працівників як під час, так і після завершення воєнних дій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Соціальна безпека є важливою складовою економічної безпеки. Українські вчені вже майже два десятиліття активно досліджують проблеми соціальної безпеки на різних рівнях, як частини економічної та національної безпеки [17]. Так, результати вивчення питання безпекології розкриті у працях Н. Буняк [5], З. Галушки [8, 10], О. Грیشнової [20], В. Гурочкиної, В. Джеджули [2], Е. Лібанової [12], О. Маслій [7], Н. Медведкової [3, 14], Д. Нікитенка [3], О. Новікової [16], С. Онищенко [7], Ю. Харазішвілі [20], О. Чеберяко [3] та інших.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однією з ключових невирішених частин загальної проблеми є відсутність комплексного підходу до адаптації систем соціальної безпеки в умовах воєнного та повоєнного періодів. Також бракує досліджень щодо ефективності різних інструментів соціального захисту в умовах воєнних дій та їх впливу на психологічний і фізичний стан працівників.

Мета та методи дослідження. Метою дослідження є проведення комплексної оцінки ефективності інструментів, які використовуються при трансформації системи соціальної безпеки людини на підприємствах у воєнний та повоєнний періоди. Дослідження спрямоване на розробку рекомендацій щодо підвищення ефективності соціальних програм та заходів на підприємствах з метою мінімізації негативних наслідків війни для працівників та сприяння швидкому відновленню їх соціальної стабільності у повоєнний період.

Для оцінки ефективності інструментів при трансформації системи соціальної безпеки людини на підприємствах у воєнний та повоєнний періоди будуть використані кількісні та якісні методи дослідження. Кількісні методи включатимуть проведення опитувань та анкетування працівників підприємств щодо їх досвіду та ставлення до наявних інструментів соціального захисту. Аналіз статистичних даних допоможе виявити основні тенденції та проблемні аспекти.

Основний матеріал. В умовах російської військової агресії проти України та необхідності відновлення нашої країни й економіки формування систем соціальної безпеки на сучасних українських підприємствах є важливим аспектом забезпечення їх ефективності та розвитку. Соціальна безпека кожного працівника відіграє ключову роль у функціонуванні підприємства як соціальної складової держави, що сприяє повоєнному відновленню всієї економічної системи.

Для визначення новітніх інструментів створення системи соціальної безпеки на підприємствах та оцінки їх ефективності необхідно звернутися до поняття «соціальна безпека людини». На думку З. Варналія, «соціальна безпека людини – це ступінь захищеності життєво важливих соціально-економічних інтересів людини, її прав, свобод і цінностей від внутрішніх і зовнішніх, реальних і потенційних загроз» [6, с. 91]. Аналізуючи це поняття, можна зрозуміти, що система соціальної безпеки підприємства складається з факторів, які формують соціальні орієнтири кожного працівника. Тому для розробки ефективних інструментів формування такої системи необхідно визначити ці соціальні орієнтири та пріоритети кожного працівника.

Беручи до уваги воєнні загрози та необхідність збереження життя кожного працівника як найвищої цінності, при формуванні системи соціальної безпеки на сучасному українському підприємстві потрібно враховувати такі чинники: економічні, організаційні, соціально-психологічні та правові.

Економічні чинники забезпечують фінансову стабільність підприємства, що дозволяє виконувати фінансові зобов'язання перед працівниками та контрагентами, створюючи середовище ефективного управління фінансовими ресурсами для задоволення базових потреб працівників.

Організаційні чинники включають високий рівень організаційної культури, яка сприяє саморозвитку, та чітко регламентовані процедури та інструкції з безпеки, що гарантують фізичний захист життя і здоров'я працівників. Соціально-психологічні чинники забезпечують ефективну комунікацію між керівництвом і персоналом, створюючи сприятливий психологічний клімат у колективі. Наявність системи соціальної підтримки працівників (страхування, медичне обслуговування, соціальні пільги) формує відчуття захищеності та впевненості у майбутньому.

Правові чинники гарантують дотримання законодавства про працю, забезпечуючи відповідність нормативно-правовим актам у сфері охорони праці та соціального захисту. Отже, врахування зазначених чинників дозволить сучасним українським підприємствам створити ефективну систему соціальної безпеки, яка буде базуватися на інтересах кожного працівника. Крім цього, необхідно розробити систему показників (індикаторів), за допомогою яких можна буде періодично оцінювати ефективність функціонування створеної системи (табл. 1).

Таблиця 1

Індикатори визначення ефективності використання інструментів формування системи соціальної безпеки підприємства

Економічні чинники	Організаційні чинники	Соціально-психологічні чинники	Правові чинники
Фінансова стабільність: показник ліквідності, рентабельність, обсяг власного капіталу.	Організаційна культура: рівень задоволеності працівників, індекс корпоративної культури.	Задоволеність умовами праці: рівень плинності кадрів, індекс задоволеності працівників, кількість конфліктів, рівень взаєморозуміння.	Відповідність нормативно-правовим актам: кількість перевірок та їх результати, відсутність штрафів та санкцій.
Ефективність управління фінансами: коефіцієнт оборотності активів, рівень дебіторської заборгованості.	Процедури та інструкції з безпеки: кількість аварій та інцидентів на робочих місцях, рівень відповідності процедурам.	Соціальна підтримка: кількість працівників, що користуються соціальними пільгами, рівень задоволеності соціальними програмами.	Дотримання законодавства про працю: кількість судових справ, пов'язаних із трудовими спорами, рівень задоволеності працівників правовими умовами праці.

Джерело: узагальнено авторами за матеріалами [1, 6, 13]

Отже, регулярний моніторинг та аналіз показників ефективності сприятимуть не лише створенню системи соціальної безпеки на підприємстві, а й ефективному управлінню нею, що дозволить значно покращити добробут усіх працівників і сприятиме успішному відновленню економічної системи держави.

Сучасні аналітики в процесі оцінки економічних аспектів соціальної безпеки активно використовують агреговані показники [9, с. 12]. Наприклад, Н. І. Ставнича [18] пропонує вимірювати соціальну безпеку держави ($I_{сб}$) за допомогою інтегрального показника, що включає чотири складові (індекси): безпеку життя (I_1), економічну захищеність (I_2), забезпеченість охороною здоров'я (I_3) та забезпеченість освітою (I_4) (рис. 1).

Рис. 1. Складові, які формуватимуть інтегральний показник соціальної безпеки держави

Джерело: узагальнено авторами за матеріалами [18]

Соціальна безпека людини залежить від кількох ключових чинників. Сюди входить здатність держави і суспільства підтримувати необхідні параметри якості соціального середовища, створюючи безпечний простір, що впливає на особисту безпеку та соціальний захист (включаючи рівень злочинності, безпеку життєдіяльності, екологічну безпеку тощо). Важливим також є забезпечення громадянських прав, створення безпечних умов життя та належного життєзабезпечення через ефективну соціальну політику.

Окрім цього, здатність і готовність людей задовольняти свої потреби, захищатися від загроз для життя та здоров'я, а також можливість вести безпечну діяльність є важливими аспектами соціальної безпеки.

Найпоширенішим підходом до оцінки соціально-економічної безпеки регіону є функціональний (або комплексний) підхід, який враховує складний характер цього явища. Це вимагає його декомпозиції на простіші елементи [11, с. 153].

Враховуючи цей підхід, дослідники дійшли висновку про необхідність трансформації системи складових, беручи до уваги рівень реалізації соціальної безпеки на нано-рівні та рівні підприємства. Отже, можна виокремити такі компоненти (рис. 2).

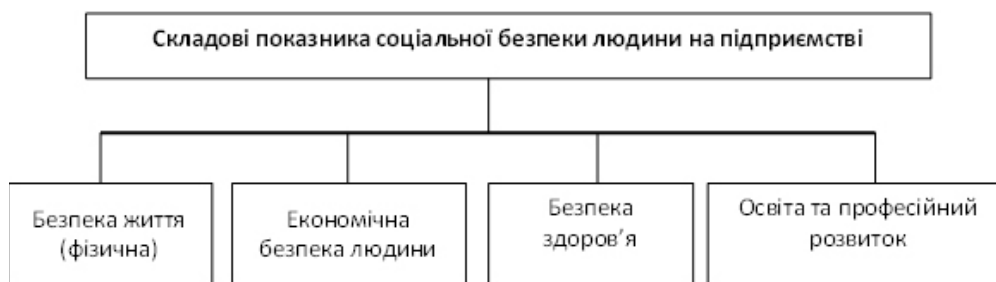

Рис. 2. Елементи показника соціальної безпеки людини на підприємстві

Джерело: авторська розробка

Соціальна безпека людини на підприємстві охоплює кілька важливих аспектів, таких як соціальна захищеність у трудовому колективі (гарантії захисту від дискримінації, несправедливого звільнення та інших порушень прав працівників), суб'єктивне почуття комфорту, благополуччя і безпеки. Вона також включає захищеність прав і гарантій

людини, можливість реалізації свободи вибору, створення умов для гідного рівня життя і праці, добробуту та стабільності, підтримку та охорону здоров'я через ефективну соціальну політику, що охоплює фінансову стабільність, можливості для професійного розвитку та загальне відчуття безпеки у робочому середовищі [15].

В умовах війни значення соціальної безпеки на підприємстві зростає, оскільки загальні умови життя ускладнюються, а працівники стикаються з додатковими стресами та загрозами. Вагомість кожної складової може зрости у таких обставинах, а співвідношення між елементами соціальної безпеки змінюється.

Під час війни особливо важливо захищати права працівників, зокрема тих, хто може бути мобілізований або постраждати від війни. Підтримка з боку підприємства стає критично важливою для збереження соціальної стабільності. Надання правових гарантій працівникам є пріоритетом, щоб вони були впевнені у захисті своїх прав, навіть у надзвичайних ситуаціях.

В умовах підвищеного стресу та невизначеності підприємства повинні приділяти більше уваги психологічній підтримці працівників. Це може бути реалізовано через програми надання психологічної допомоги та створення безпечного робочого середовища, що стають життєво необхідними.

Війна часто спричиняє економічну нестабільність, тому забезпечення гідного рівня заробітної плати та умов праці стає ще більш важливим для підтримки працівників та їхніх сімей. Підтримка фінансової стабільності працівників та створення умов для їх професійного розвитку допомагає зменшити негативний вплив зовнішніх факторів.

Доступ до медичних послуг та підтримка здоров'я працівників набувають ще більшого значення. Це включає забезпечення доступу до медичних послуг, психологічну підтримку, створення безпечних умов праці та надання інформації про заходи безпеки. Підприємства повинні активно впроваджувати програми підтримки фізичного та психічного здоров'я, такі як консультації з психологами, медичні обстеження та вакцинація. Забезпечення умов для збереження здоров'я працівників не лише підтримує їхню працездатність, а й підвищує моральний дух колективу, що особливо важливо у складні часи.

У 2024 році для визначення інтересів, уподобань і потреб працівників у формуванні та трансформації системи соціальної безпеки на підприємствах авторами статті було проведено опитування за допомогою Google-форми.

У дослідженні взяли участь 269 респондентів. Формат опитування був індивідуальний, одноразовий, а вид експертної оцінки – опитування-думка. Для обробки результатів застосовувалися методи багатовимірної статистичного аналізу. Закриті питання були складені так, щоб їх можна було використовувати для подальшого моделювання привабливості компонентів системи безпеки як інструменту оцінювання соціальної безпеки працівників на підприємстві.

Результати групування респондентів показують, що найбільш активними користувачами безпекових інструментів підприємства є жінки (55%) у віці 18-28 років (30%) та 40-49 років (28%). Більшість із них – наймані працівники (50%), зокрема працівники сфери освіти та науки (40%), які мають ступінь спеціаліста або магістра (43%) і проживають у Києві (26%). Це необхідно враховувати при вивченні взаємозв'язку між якістю реалізованих безпекових послуг підприємством та задоволеністю працівників, оскільки молоді працівники частіше вимагають фінансових інструментів і можуть поступитися фізичною безпекою заради матеріальних вигод. Для працівників середнього віку важлива не лише особиста безпека, а й безпека членів їхніх родин. Водночас студенти і учні мають менш значущі вимоги до системи безпеки через свій незначний робочий досвід.

Результати опитування, проведеного авторами, підтверджують ці висновки (рис.3, рис. 4).

Отже, 57% респондентів зазначили, що відсутність соціальної безпеки на підприємстві викликає у них стрес (рис. 3), а 86% опитаних зазначили вплив рівня соціальної безпеки на їхню особисту продуктивність праці (рис. 4). Це свідчить про те, що ефективна соціальна політика під час війни не лише підтримує працівників, а й сприяє збереженню продуктивності та стабільності підприємства.

У сучасному світі, де швидкий розвиток технологій та динамічні зміни робочого середовища стали нормою, підприємства змушені постійно адаптувати свої системи соціальної безпеки для забезпечення оптимального захисту та добробуту працівників. Використання новітніх інструментів у цьому процесі є ключовим фактором успіху.

Рис. 3. Чи відчуваєте ви стрес на роботі через відсутність соціальної безпеки?

Рис. 4. Вплив рівня соціальної безпеки працівників підприємства, де ви працюєте, на вашу продуктивність праці.

Джерело: авторська розробка

Джерело: авторська розробка

З огляду на стрімке впровадження цифрових технологій, нині актуальними стають такі інструменти для забезпечення безпеки на підприємстві (рис. 5):

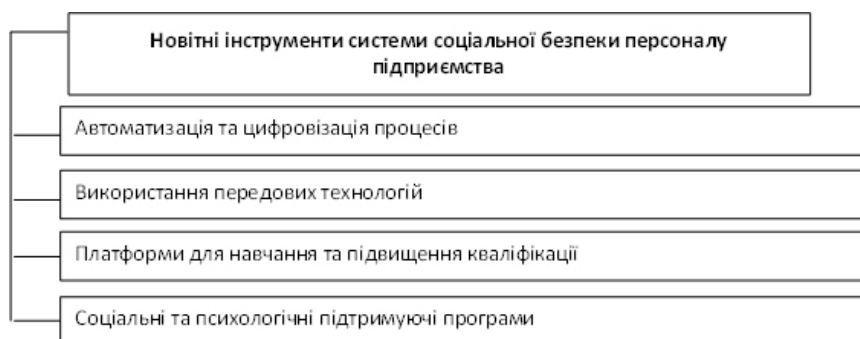

Рис. 5. Новітні інструменти системи соціальної безпеки персоналу підприємства

Джерело: авторська розробка

Оцінка ефективності таких інструментів є важливим етапом для забезпечення їх правильності та результативності у впровадженні. Автоматизовані системи контролю та моніторингу умов праці значно підвищують рівень безпеки на підприємствах. Вони дозволяють вчасно виявляти та реагувати на потенційні ризики, забезпечуючи оперативне вирішення проблем. Ці системи включають впровадження різноманітних технологій, які сприяють підвищенню ефективності управління безпекою, зменшенню ризиків та покращенню умов праці [4].

Одним із головних напрямків автоматизації є створення систем контролю та моніторингу умов праці. Ці системи забезпечують постійний збір і аналіз даних про різні аспекти виробничого процесу, такі як температурний режим, рівень шуму, освітлення, концентрація шкідливих речовин у повітрі тощо. Зібрані дані передаються до центральної системи, де аналізуються у режимі реального часу.

Наприклад, системи, які контролюють рівень шкідливих речовин у повітрі, можуть автоматично включати вентиляційні системи або сигналізувати про необхідність евакуації працівників у разі перевищення допустимих норм. Це значно знижує ризики для здоров'я працівників та підвищує загальний рівень безпеки на підприємстві.

В умовах війни підприємства стикаються з численними викликами, які вимагають впровадження новітніх технологій для забезпечення соціальної безпеки працівників. Використання передових технологій, таких як Інтернет речей (IoT), штучний інтелект (ШІ)

та Big Data, дозволяє створювати інтегровані системи моніторингу, аналізу та управління ризиками, що є критично важливими для підтримки стабільності та безпеки у надзвичайних умовах.

Такі інструменти, як штучний інтелект і аналітика великих масивів даних, дозволяють здійснювати глибокий аналіз зібраних даних і прогнозувати можливі ризики. Використання алгоритмів машинного навчання допомагає ідентифікувати патерни та аномалії, які можуть свідчити про потенційні небезпеки. Аналіз великих обсягів даних про виробничі процеси та умови праці дозволяє виявити тенденції, що сприяють підвищенню ризиків. Наприклад, ШІ може аналізувати дані про частоту та причини виробничих травм, визначаючи кореляції між певними факторами та інцидентами. Це дозволяє підприємствам проактивно вживати заходів для зниження ризиків.

Підвищення точності та оперативності даних з використанням автоматизованих систем забезпечує високу точність та своєчасність інформації про умови праці, що дозволяє швидко реагувати на зміни та запобігати небезпеці. Також виключається або мінімізується людський фактор у процесах моніторингу та контролю, що знижує ймовірність помилок та підвищує надійність систем безпеки.

Отже, автоматизація та цифровізація процесів є необхідними кроками для підвищення рівня соціальної безпеки працівників на підприємствах. Вони забезпечують ефективний моніторинг умов праці, швидке виявлення та реагування на потенційні ризики, а також підвищення загальної ефективності систем охорони праці. Впровадження таких інструментів дозволяє підприємствам не лише забезпечити безпеку працівників, а й оптимізувати свої процеси, підвищуючи загальну продуктивність та конкурентоспроможність.

Для власника підприємства важливо не лише впроваджувати цифрові інструменти у систему соціальної безпеки працівників, а й оцінювати їх ефективність. Наприклад, ефективність впровадження передових технологій може оцінюватися за допомогою аналізу статистики нещасних випадків та інцидентів до і після впровадження технологій. Рівень підготовленості працівників до надзвичайних ситуацій можна оцінити за допомогою тестів та симуляцій, що моделюють різні сценарії.

Задоволеність працівників роботою, умовами праці, системою соціальної безпеки, рівнем організації виробництва та соціально-психологічною підтримкою можна визначити через опитування та анкетування. Економічна ефективність цифрових інструментів соціальної безпеки працівників визначається шляхом аналізу витрат на впровадження та підтримку технологій, порівнюючи з отриманими вигодами.

Одним із цікавих новітніх інструментів для посилення системи соціальної безпеки на підприємстві є симулятори та VR-технології (віртуальна реальність), що дозволяють моделювати різні небезпечні ситуації та допомагають працівникам краще підготуватися до реальних викликів. Вони можуть використовуватися для тренувань з евакуації, надання першої допомоги, роботи з небезпечними матеріалами тощо.

Використання VR-симуляторів для тренувань з евакуації з виробничих приміщень у разі пожежі або інших надзвичайних ситуацій дозволяє здійснювати безпекові тренування у реальному часі, у межах яких працівники набувають необхідні навички у безпечному середовищі, що значно підвищує їхню готовність до реальних подій.

Останнім інструментом, якому слід приділити увагу, є соціальні та психологічні підтримуючі програми. Такі програми особливо необхідні працівникам у період нестабільності та геостратегічних викликів. Програми психологічної підтримки та соціальної адаптації, впроваджені за допомогою сучасних технологій, сприяють зниженню рівня стресу серед працівників та покращенню їхнього загального самопочуття.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Використання новітніх інструментів при трансформації системи соціальної безпеки на підприємствах є важливим кроком для забезпечення безпечних умов праці та підвищення загальної ефективності діяльності. Визначення ефективності таких інструментів потребує комплексного підходу, що включає аналіз кількісних та якісних показників. Лише так можна забезпечити оптимальне використання інновацій для досягнення максимального рівня соціальної безпеки та добробуту працівників.

Актуальність використання новітніх інструментів соціальної безпеки персоналу в умовах війни та повоєнного відновлення важко переоцінити. Війна приносить низку викликів, які ставлять під загрозу не тільки фізичну безпеку працівників, а й їхню психосоціальну стабільність. У цей час підприємства мають бути готові реагувати на нові реалії, забезпечуючи працівникам доступ до необхідних ресурсів та підтримки. Новітні інструменти соціальної

безпеки, такі як онлайн-платформи для навчання, системи психологічної підтримки, гнучкі графіки роботи та заходи з фізичної безпеки, стають незамінними в умовах війни. Вони допомагають не лише зберегти продуктивність та ефективність роботи, а й підтримати моральний дух колективу, що є важливим фактором у таких складних умовах.

Отже, інтеграція новітніх інструментів соціальної безпеки є критично важливою як під час війни, так і в процесі повоєнного відновлення. Ефективне використання цих інструментів дозволяє не тільки забезпечити безпеку та добробут працівників, а й зміцнити позиції підприємств на ринку, сприяючи їхньому сталому розвитку.

Список літератури

1. Andersen-Rodgers D., Crawford K. F. *Human Security: Theory and Action*. Rowman and Littlefield Publishers, 2022. 368 p.
2. Dzhedzhula V., Hurochkina V., Yepifanova I, Telnov A. Fuzzy Technologies for Modeling Social Capital in the Emergent Economy. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022. Vol. 19. P. 915-923.
3. Varnalii Z., Cheberyako O., Miedviedkova N., Mykytiuk O., Nikytenko D. The Institutional and Legal Provision of Human Social Security Under the War. In *Proceedings of 10th International Conference on Monitoring, Modeling & Management of Emergent Economy*. M3E2. P. 53-62. URL: [10.5220/0011931100003432](https://doi.org/10.5220/0011931100003432). (дата звернення: 09.07.2024).
4. Балюк О. О., Беліменко А. О. Еволюція розвитку інструментів корпоративної соціальної відповідальності. *Технологія і техніка друкарства*. 2019. №10. С. 80-89. URL: https://www.researchgate.net/publication/343493935_Evolucia_rozvitku_instrumentiv_korporativnoi_socialnoi_vidpovidalnosti (дата звернення: 09.07.2024).
5. Буняк Н. Соціальна безпека людини: сутність та шляхи забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-68>. (дата звернення: 12.06.2024).
6. Варналій З. Соціальна безпека людини як об'єкт дослідження економічної безпекології. *Економічний вісник університету. Збірник наукових праць учених та аспірантів*. 2022. №50. С. 90-97. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X2022-52>;
7. Варналій З. С., Онищенко С. В., Маслій О. А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації. *Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі: монографія*. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів. 2019. 872 с. С. 21-95.
8. Галушка З. І., Нафус І. І. Соціальний капітал як економічний ресурс: сутність та умови нагромадження: монографія. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2021. 248 с.
9. Гнидюк І., Романовська Ю. Показники оцінювання соціальної безпеки. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2022. 2(21-02). С. 10-15. URL: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-21-02-004> (дата звернення: 12.06.2024).
10. Економічний та управлінський потенціал соціалізації економіки: монографія. За заг. ред. З. І. Галушки. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2020. 408 с.
11. Козаченко Г. В., Буколова В. В. Аналіз підходів до оцінювання соціально-економічної безпеки регіону. *Проблеми економіки*. 2018. № 1 (35). С. 150-157.
12. Лібанова Е., Палій О. Ринок праці та соціальний захист. *Навч. пос. із соц. політики*. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи». 2004. 491 с.
13. Лугова В. М. Зайнятість населення як чинник забезпечення соціальної безпеки. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 1. С. 34 – 39.
14. Медведкова Н. С. Зарубіжні практики розвитку смарт-сіті у забезпеченні соціальної безпеки людини в умовах криз. *Соціальна безпека людини в умовах війни: сутність, особливості та шляхи забезпечення: матеріали круглого столу 28-30 червня 2023 р.* За заг. ред. проф. З. С. Варналія: Київ-Одеса. 2023. 90 с.
15. *Основи соціальної безпеки : навч. посіб.* МОН України. Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Уклад. Кравченко Л. В. Умань. 2022. 127 с.
16. Палій О. М., Новікова О. Ф., Гнибіденко І. Ф. Індикаторний підхід до оцінювання соціальної безпеки суб'єкта господарювання. *Соціоекономіка та менеджмент: стан, тенденції, управлінські рішення: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених*. Ч. 2. Київ: КНЕУ. 2022. 240 с.

17. Соціальна безпека людини в умовах війни. Монографія. За ред. Варналія З. С. Київ: Знання України. 2023. 270 с.
18. Ставніча Н. І. Соціальна безпека України в контексті забезпечення сталого розвитку. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ. 2021. URL: https://old.nung.edu.ua/files/attachments/dysertaciya_stavnycha.pdf (дата звернення: 12.06.2024).
19. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія. О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова та ін. Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ; Львів: ЛПІДУ НАДУ. 2018. 184 с.
20. Харазішвілі Ю. М., Грішнова О. А. Якість життя в системі соціальної безпеки України: індикатори, рівень, загрози. Економіка України. 2018. № 11-12. С. 157-171.

References

1. Andersen-Rodgers, D., & Crawford, K. F. (2022). Human security: Theory and action. Rowman and Littlefield Publishers.
2. Dzhedzhula, V., Hurochkina, V., Yepifanova, I., & Telnov, A. (2022). Fuzzy technologies for modeling social capital in the emergent economy. WSEAS Transactions on Business and Economics, 19, 915-923.
3. Varnalii, Z., Cheberyako, O., Miedviedkova, N., Mykytiuk, O., & Nikytenko, D. (2024). The institutional and legal provision of human social security under the war. In Proceedings of 10th International Conference on Monitoring, Modeling & Management of Emergent Economy (M3E2), 53-62. <https://doi.org/10.5220/0011931100003432> (accessed 9 July 2024).
4. Balun, O. O., & Belimenko, A. O. (2019). Evolution of the development of corporate social responsibility tools. Tekhnolohiya i tekhnika druku, 10, 80-89. <https://www.researchgate.net/publication/343493935> Evolucia rozvitku instrumentiv korporativnoi socialnoi vidpovidalnosti (accessed 9 July 2024). [In Ukrainian]
5. Bunyak, N. (2022). Human social security: essence and ways of ensuring. Ekonomika i suspil'stvo, 37. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-68> (accessed 12 June 2024). [In Ukrainian].
6. Varnalii, Z. (2022). Human social security as an object of economic security research. Economic Bulletin of the University: Collection of Scientific Papers of Scientists and Graduate Students, 50, 90-97. <https://doi.org/10.31470/2306-546X2022-52> [In Ukrainian].
7. Varnalii, Z. S., Onishchenko, S. V., & Masliy, O. A. (2019). Threats to Ukraine's economic security in the context of globalization. In A. I. Mokiia (Ed.), Competitive security strategies for Ukraine's development in the global environment: Monograph (pp. 21-95). Lviv: State Institution "Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine". [In Ukrainian].
8. Galushka, Z. I., & Nafus, I. I. (2021). Social capital as an economic resource: essence and conditions of accumulation: Monograph. Chernivtsi: Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. [In Ukrainian].
9. Hnydyuk, I., & Romanovska, Y. (2022). Indicators for evaluating social security. Modern Engineering and Innovative Technologies, 2(21-02), 10-15. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-21-02-004> (accessed 12 June 2024). [In Ukrainian].
10. Galushka, Z. I. (Ed.). (2020). Economic and managerial potential of the socialization of the economy: Monograph. Chernivtsi: Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. [In Ukrainian].
11. Kozachenko, G. V., & Bukolova, V. V. (2018). Analysis of approaches to assessing the socio-economic security of the region. Problemy ekonomiky, 1(35), 150-157. [In Ukrainian].
12. Libanova, E., & Paliy, O. (2004). Labor market and social protection: Textbook on social policy. Kyiv: Salome Pavlychko Publishing House "Osnovy". [In Ukrainian].
13. Lugova, V. M. (2024). Employment as a factor in ensuring social security. Ukrayins'kyi zhurnal prykladnoyi ekonomiky i tekhnolohiy, 9(1), 34-39. [In Ukrainian].
14. Medvedkova, N. S. (2023). Foreign practices of developing smart cities to ensure human social security in crises. In Z. S. Varnalii (Ed.), Human social security in wartime: essence, features, and ways of ensuring: Materials of the round table, June 28-30, 2023 (pp. 28-30). Kyiv-Odesa. [In Ukrainian].
15. Kravchenko, L. V. (Ed.). (2022). Fundamentals of social security: Textbook. Uman: Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. [In Ukrainian].
16. Paliy, O. M., Novikova, O. F., & Hnybidenko, I. F. (2022). Indicator approach to assessing the social security of an economic entity. In Socioeconomics and management: state, trends, management decisions: Collection of materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference of young scientists, Part 2. Kyiv: KNEU. [In Ukrainian].

17. Varnalii, Z. S. (Ed.). (2023). Human social security in wartime: Monograph. Kyiv: Knowledge of Ukraine. [In Ukrainian].
18. Stavnycha, N. I. (2021). Social security of Ukraine in the context of sustainable development. Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. https://old.nung.edu.ua/files/attachments/dysertaciya_stavnycha.pdf (accessed 12 June 2024). [In Ukrainian].
19. Novikova, O. F., Sydorчук, O. H., & Pankova, O. V. (2018). The state and prospects of social security in Ukraine: Expert assessments: Monograph. Lviv: Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration; Kyiv: Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine. [In Ukrainian].
20. Kharazishvili, Y. M., & Hrishnova, O. A. (2018). Quality of life in the system of social security of Ukraine: indicators, level, threats. *Ekonomika Ukrayiny*, 11-12, 157-171. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.08.2024

Прийнята до публікації 16.08.2024